

О.А.Лебедева,

Донецький національний університет економіки і торгівлі
ім. М.Туган-Барановського,
м. Донецьк

АНАЛІЗ ТУРИСТИЧНОГО СЕКТОРА РОЗВИНЕНИХ КРАЇН СВІТУ

У даній статті за результатами проведеного дослідження було визначено особливості розвитку світового ринку туристичних послуг, проаналізовано туристичний сектор розвинених країн, виявлено особливості реалізації туристичної політики розвинених країн світу та оцінено вплив стану туристичного сектора на розвиток національної економічної системи.

In this article based on the research conducted, the features of development of world tourism services market were outlined, the tourism sector of developed countries is analysed, the features of tourism policy realization in developed countries of the world were determined and influence of tourism sector's state on development of national economic system is estimated.

Світовий туризм достатньо значний проміжок часу має високі та стабільні темпи росту. Впродовж **1990-2008** рр. відмічалось зростання туристичного сектора в середньому на **6%** на рік за обсягом міжнародних туристичних потоків та на **12%** на рік за обсягом міжнародних туристичних надходжень, загальносвітові витрати на туристичний сектор щорічно зростали в середньому на **9%** та складають приблизно **12%** світового валового продукту, **8%** загального світового експорту та **30-35%** світової торгівлі послугами [5]. Тому світовий туризм можна певною мірою визнати найбільш динамічним сектором світового господарства. При цьому основна частка міжнародних туристичних потоків та надходжень припадає саме на країни з розвиненою економікою.

Вивчення питань, пов'язаних з дослідженням світового ринку туристичних послуг набуло широкого висвітлення в науковій літературі, зокрема в працях таких дослідників, як О.Виноградова, А.Гайдукевич, Д.Ісмаїлова, Т.Ткаченко, І.Черніна. Але проблемам розвитку туристичного сектора країн з розвиненою економікою не приділяється достатньої уваги.

Метою написання статті є аналіз світового ринку туристичних послуг та туристичної галузі деяких розвинених країн, визначення особливостей реалізації їх туристичної політики та оцінка впливу туристичного сектора на розвиток національної економіки.

За статистичними даними Світової туристичної організації, найбільш активними регіонами на світовому ринку туристичних послуг є Європа, Азіатсько-Тихоокеанський регіон та Північна Америка. Особливого розвитку туристичний сектор зазнав у

країнах Європи, на які у 2008 р. припадало 53% всіх міжнародних туристичних потоків, частка Азіатсько-Тихоокеанського регіону та Північної Америки у 2008 р. склали відповідно 20% та 11% [5] (рис. 1).

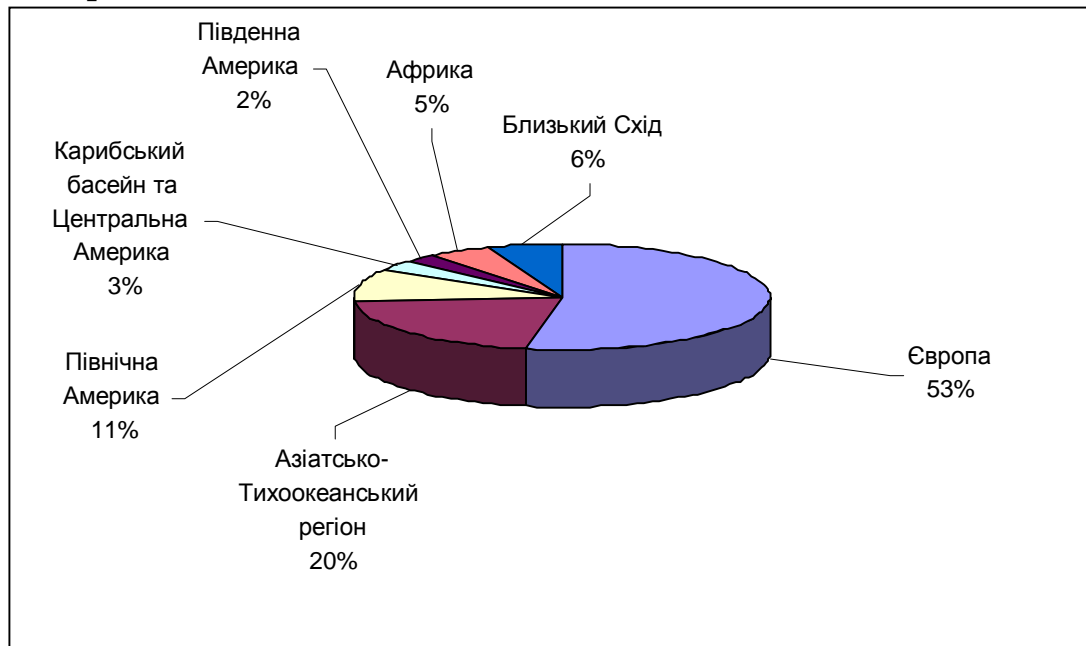

Рис. 1. Структура міжнародних туристичних потоків за регіонами у 2008р. [5]

Проте статистичні дані свідчать, що найбільш динамічний розвиток туристичного сектору спостерігається в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, де за період 1990-2008 рр. міжнародні туристичні потоки зросли на 235% (табл. 1), тобто темпи приросту туристичних потоків у даному регіоні значно перевищують темпи приросту потоків у країни Європи майже в 2,8 раза та країни Північної Америки відповідно в 6,4 раза.

Таблиця 1

Динаміка туристичних потоків за регіонами світу у 1990-2008 рр. [5]

Регіон	Міжнародні туристичні потоки, млн. осіб							темпи приросту, %
	1990	1995	2000	2005	2006	2007	2008	
Європа	265,6	315	395,9	441,6	462,2	488	488,5	83,9
Азіатсько-Тихоокеанський регіон	56,1	82,7	111,4	154,7	167	185,4	188,3	235,7
Північна Америка	71,7	80,7	91,5	89,9	90,6	95,3	98,4	37,2
Карибський басейн та Центральна Америка	13,3	16,6	21,3	25,2	26,5	27,3	28,1	111,3
Південна Америка	7,7	11,7	15,2	18,2	18,7	19,9	21,1	174,0

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА

Африка	15,2	20,4	28,3	37,3	41,4	44,9	46,9	208,6
Близький Схід	9,6	13,7	24,2	37,8	40,9	47,5	52,9	451,0
Разом	439,2	540,8	687,8	804,7	847,3	908,3	924,2	110,4

Крім того, у **2008**р. на країни Азіатсько-Тихоокеанського регіону припадало **20%** загальносвітового туристичного потоку, що можна пояснити ефективною побудовою економічних систем країн даного регіону шляхом реалізації раціональної структурної політики. Це дає змогу визнати Азіатсько-Тихоокеанський сегмент світового туристичного ринку найбільш перспективним.

Слід зазначити, що на динаміку туристичних потоків значною мірою впливає негативна економіко-політична ситуація та воєнні дії. Так, у **2005**р. в країнах Північної Америки порівняно з **2000**р. відбулося скорочення в'їзних туристичних потоків з **91,5** млн. осіб до **89,9** млн. осіб через терористичні акти в США у вересні **2001** р.

Однак найбільш високі темпи проросту туристичних потоків незважаючи на нестабільну політичну ситуацію та воєнні дії відзначаються в країнах Близького Сходу (за **1990-2008** рр. кількість туристичних відвідувань даного регіону збільшилася в **4,5** рази), але питома вага країн Близького Сходу в **2008**р. склала лише **6%** (рис. 1).

За туристичними надходженнями лідирують також країни Європи, які у **2007** р. отримали **433** млрд. дол. (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка міжнародних туристичних надходжень за регіонами світу у 1990-2007 рр. [5]

Регіон	Надходження від туризму, млрд. дол.						Середньорічний темп приросту, %
	1990	1995	2000	2005	2006	2007	
Європа	142,9	212,2	231,5	349,7	376,9	433,4	12,0
Азіатсько-Тихоокеанський регіон	46,5	80,7	85,2	134,6	156,5	188,9	18,0
Північна Америка	54,9	77,5	101,5	107,4	112,5	125,1	7,5
Карибський басейн та Центральна Америка	9,4	13,7	20,2	25,4	27,2	28,9	12,2
Південна Америка	4,9	7,2	9,2	12,4	14,4	17,2	14,8
Африка	6,4	8,5	10,4	21,8	24,6	28,3	20,1
Близький Схід	5,1	10,9	15,2	27	29,9	34,2	33,6
Разом	270,1	410,7	473,2	678,3	742	856	12,8

Однак найбільш динамічно розвивається близькосхідний регіон, в якому що за період **1990-2007** рр. міжнародні надходження від туристичної діяльності щорічно зростали на **33,6%**, тобто з **5,1** млрд. у **1990**р. до **34,2** млрд. дол. у **2007** р. Сильні позиції

впродовж останніх років займає Азіатсько-Тихоокеанський туристичний сегмент з середньорічним темпом приросту **18%**. Тоді як середньорічний темп приросту світових надходжень від туризму за період **1990-2007** рр. склав лише **12,8%**.

Вже тривалий час найбільш високу привабливість для іноземних туристів серед країн Європи має Франція. За даними Світової туристичної організації, тільки у **2006**р. **78,9** млн. іноземних туристів відвідали країну, що дало можливість поповнити державну казну на **46,3** млрд. дол. (рис. 2).

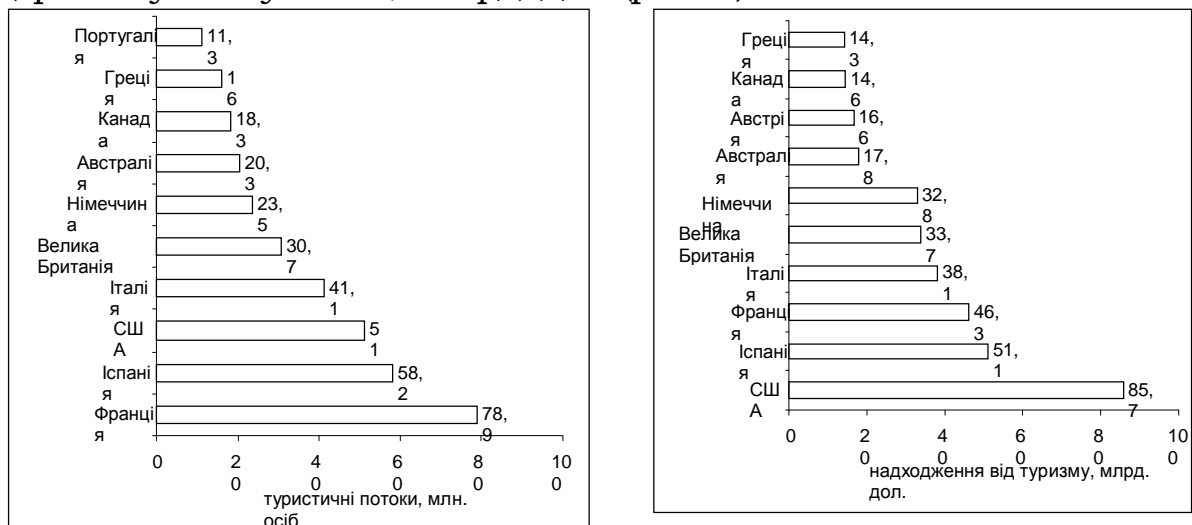

Рис. 2. Туристичні потоки та надходження від туризму серед розвинених країн світу у 2006 р. [5]

Однак лідером серед туристичних країн за надходженнями від туризму впродовж останнього десятиріччя є США. Так, у **2006** р. відвідування **51** млн. іноземних туристів зробило можливим отримання туристичних надходжень до країни у розмірі **85,7** млрд. дол.

Таким чином, країни з розвиненою економікою виступають лідерами на світовій туристичній арені, займаючи найбільшу частку в світовому туризмі (приблизно **70%**), привертаючи значні туристичні потоки іноземних туристів з різних країн світу та акумулюючи значні надходження від туристичної діяльності.

Однак досвід розвинених країн зазначає, що ефективність функціонування туристичного сектора економіки напряму залежить від успішної реалізації туристичної політики країни, в тому числі рівня державної підтримки туристичної галузі. Як свідчать статистичні дані Світової туристичної організації, за абсолютними показниками туристичних витрат провідну позицію займає **Германія (73,9** млрд. дол. у **2006**р.), за кількістю

туристичних витрат на душу населення лідирує Бельгія (1469 дол.), залишивши позаду міцні туристичні сектори низки європейських та Північноамериканських країн (табл. 3).

Таблиця 3

Туристичні витрати в деяких розвинених країнах світу у 2006 р. [5, 6]

Країна	Туристичні витрати	
	мрд. дол.	на душу населення, дол.
Німеччина	73,9	897
США	72,1	241
Велика Британія	63,1	1041
Франція	31,2	509
Японія	26,9	211
Італія	23,1	392
Канада	20,5	628
Нідерланди	17	1040
Іспанія	16,7	379
Бельгія	15,5	1469

На практиці існують значні відмінності між механізмом реалізації туристичної політики в індустріально розвинених країнах та країнах, що розвиваються. Якщо перші приділяють значну увагу створенню нових робочих місць, оновленню туристичних продуктів, підвищенню якості туристичних послуг, стимулюванню іноземних туристичних потоків, то інші, не маючи значних фінансових коштів для реалізації активної туристичної політики, не спроможні залучити значні туристичні потоки іноземних туристів, що негативним чином позначається на розвитку національної економіки. Активна туристична політика країн ЄС націлена на координацію розвитку туристичного сектора країн-учасниць шляхом захисту туристів та їх вільного переміщення, гармонізації правил діяльності індустрії туризму та розвитку туристичного сектора в регіонах зі значним туристичним потенціалом [2]. Особливістю реалізації туристичної політики Іспанії є посилення позицій країни на світовому туристичному ринку шляхом тісного співробітництва державного та приватного сектора. Успішність туристичної політики Великої Британії напряму залежить від бюджету реклами на стимулювання туристичного сектора. Ключовою особливістю механізму реалізації туристичної політики Франції є постійне дослідження туристичного ринку та проведення селективної туристичної політики на основі співробітництва між державним та приватним секторами.

Слід зазначити, що стан туристичного сектора розвинених країн значною мірою впливає на ступень розвитку економіки, основним

індикатором якої є ВВП. На основі статистичних даних за період 2003-2007 рр. (табл. 4) було встановлено пряму залежність між обсягами надходження від туризму та ВВП розвинених країн шляхом розрахунку простих моделей парної лінійної регресії (рис. 3): $Y = 0,0106x - 50,194$ (США); $Y = 0,0443x - 5,256$ (Іспанія); $Y = 0,043x - 36,23$ (Франція) та $Y = 0,0407x - 31,326$ (Італія), де Y - ВВП країни, X - надходження від туризму.

Таблиця 4

ВВП та надходження від туризму Франції, США, Іспанії та Італії у 2003-2007 рр. [5, 6]

Країна	Показник	2003	2004	2005	2006	2007
Франція	ВВП, млрд. дол.	1700,6	1767,5	1869,4	1962,5	2078
	надходження від туризму, млрд. дол.	36,6	40,8	44	46,3	54,2
США	ВВП, млрд. дол.	10908	11630,9	12364,1	13116,5	13741,6
	надходження від туризму, млрд. дол.	64,3	74,5	81,8	85,7	96,7
Іспанія	ВВП, млрд. дол.	1040	1108,6	1188,1	1300,9	1417,4
	надходження від туризму, млрд. дол.	39,6	45,2	48	51,1	57,8
Італія	ВВП, млрд. дол.	1563,9	1595,5	1648,2	1730,3	1802,2
	надходження від туризму, млрд. дол.	31,2	35,7	35,4	38,1	42,7

Всі отримані лінійні регресії є адекватними реальності, що підтверджують розраховані коефіцієнти детермінації. Серед наведених країн найбільш значний вплив туристичних надходжень на показник ВВП спостерігається в США (коефіцієнтом детермінації $R^2 = 0,9738$), найменш значний - в Італії (коефіцієнтом детермінації $R^2 = 0,8985$).

Тобто на основі статистичних даних за період 2003-2007 рр. було встановлено пряму кореляцію між обсягами туристичних надходжень та обсягами ВВП США, Іспанії, Франції та Італії й визначено регресійні моделі впливу обсягів туристичних надходжень на обсяг ВВП.

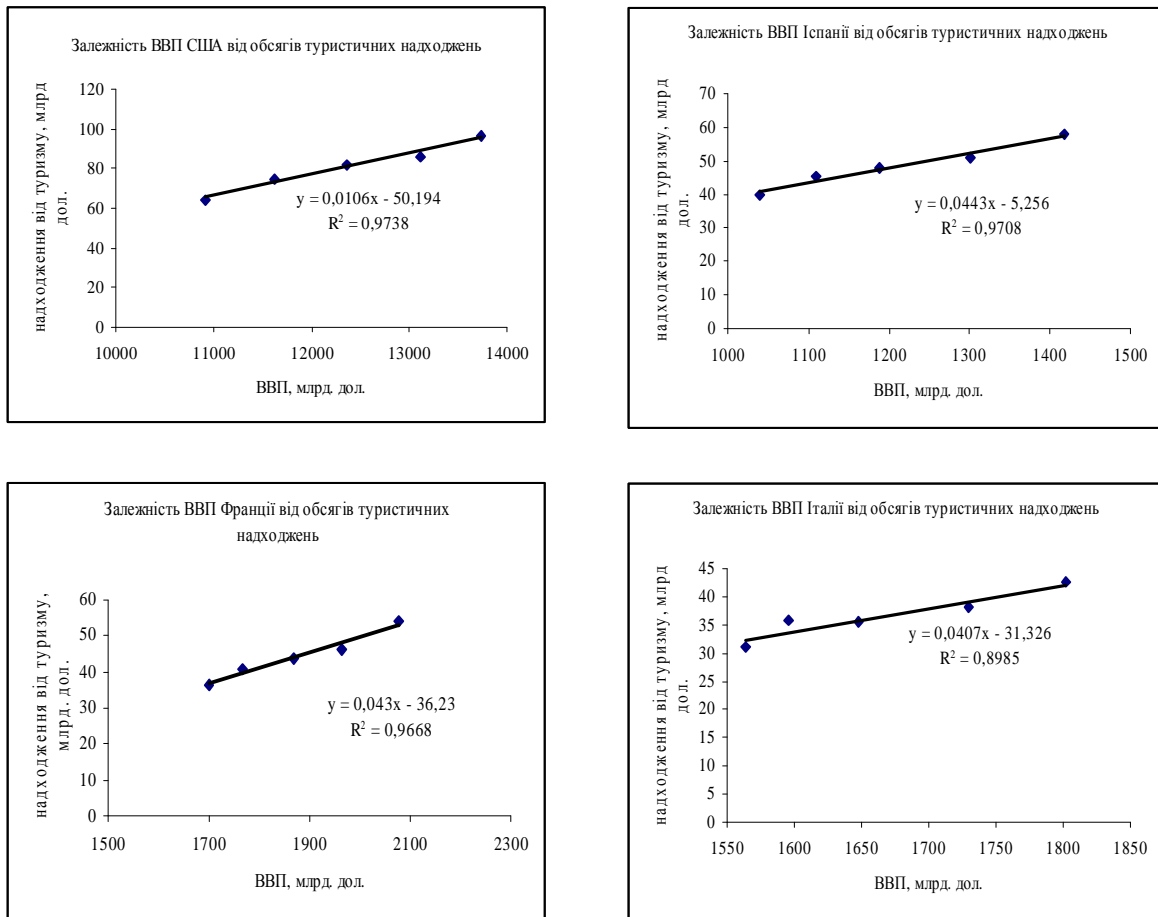

Рис. 3. Економетричні моделі залежності ВВП розвинених країн від обсягів туристичних надходжень

Отже, аналіз статистичних показників розвитку світового туризму дав змогу визначити, що найбільш активними регіонами на світовому ринку туристичних послуг є Європа, Азіатсько-Тихоокеанський регіон та Північна Америка, але за темпами зростання туристичних потоків та надходжень від туризму Азіатсько-Тихоокеанський сегмент слід вважати найбільш перспективним. Лідерами серед країн за туристичними потоками та надходженнями від туризму є відповідно Франція та США. Характерна риса туристичної політики країн з розвиненою економікою – це активна модель туристичної політики, яка полягає в створенні нових робочих місць, оновленні туристичних продуктів, підвищенні якості туристичних послуг та стимулюванні іноземних туристичних потоків. Аналіз статистичних даних, за допомогою кореляційно-регресійного аналізу дозволив встановити залежність ВВП деяких розвинених країн світу від обсягів туристичних надходжень. Практична значущість побудови економетричних моделей полягає у можливості їх використання з

метою прогнозування розвитку туристичного сектора США, Іспанії, Франції та Італії. В подальшому планується детальний аналіз туристичного сектора країн, що розвиваються, та країн з транзитивною економікою.

Список використаних джерел:

1. Виноградова О., Ісмаїлова Д. Економічна сутність і специфіка розвитку міжнародного туризму в Україні // Вісник ДІТБ. – 2006. – №10. – С.98-103
2. Гайдукевич Л. Туристская политика в расширенном Европейском Союзе // Журнал международного права и международных отношений. – 2008. – №4
3. Ткаченко Т., Мельниченко С. Тенденції розвитку світового туризму // Вісник КНТЕУ. – 2004. – №6. – С. 80-85
4. Черніна І.В. Міжнародний туризм в економіці регіону: Навч-метод. посібник. – Донецьк: ДонДУУ, 2006. – 167с.
5. [Електронний ресурс]. – Доступ. – www.world-tourism.org.
6. [Електронний ресурс]. – Доступ. – www.oecd.org.